

Beszámolók, szemlék, referátumok

Dr. Virágos Márta a 2021. évi Kosáry Domokos-díjas

A gödöllői Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár kezdeményezésére a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem jogelőd intézményének Szenátusa Kosáry Domokos-díjat alapított a könyvtár névadójának, tudományszervező könyvtárigazgatójának tiszteletére a tudós születésének 100. évfordulója alkalmából.

A díj 2013 óta a könyvtári, levéltári munka szervezésében elért kimagasló eredmény, a könyvtár érdekében, a könyvtárügyért kifejtett támogatás, illetve az egyetemtörténeti, agrártörténeti kutatásokban végzett magas szintű tevékenység elismeréseként, a történettudomány területén végzett elkötelezett, kimagasló történeti munka megbecsüléseként adományozható egyetemi és egyetemen kívüli személyiségeknek.

Az idei és az előző évben odaítélt Kosáry Domokos-díjakat 2021. július 2-án, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE) Szenátusának tanévzáró ünnepi ülésén vették át a díjazottak Gyuricza Csaba rektortól és Koósné Török Erzsébet ny. főigazgatótól, a Kosáry Domokos-díj Kuratórium elnökétől.

A MATE Szenátus ünnepi ülésén elsőként a 2020. évi Kosáry Domokos-díjasok elismerése került átadásra, mivel a járványügyi helyzet miatt erre az előző évben nem volt lehetőség. A két neves professzor korábban már bemutatásra került a helyi és országos médiában.

A Kuratórium javaslatára az Egyetem Szenátusa 2020-ban Kosáry Domokos-díjat adományozott **dr. Mézes Miklós** tanszékvezető, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja, az Állatbiotechnológiai és Állattudományi Doktori Iskola vezetője részére a tudományos újságírás előmozdításáért, a könyv-

tár és könyvtárhasználat támogatásáért, valamint a tudományos írások oktatásba történő mihamarabbi bekerüléséért tett erőfeszítéseit.

Szintén 2020-ban az Egyetem Szenátusa posztumusz Kosáry Domokos-díjat adományozott **dr. M. Csizmadia Béla** (1942–2019) gépészmérnök, professor emeritus, a Magyar Mérnöki Kamara Gépészeti Tagozatának egykori elnöke részére magas szintű, több évtizeden át végzett szakmai, oktatói és tudományos tevékenységének elismeréseként, a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár törekvéseinek példaértékű támogatásáért, a könyvtári szolgáltatások alakításához hozzájáruló tevékenységéért. A posztumusz díjat fia, M. Csizmadia Gábor vette át.

2021-ben a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Szenátusa a Kosáry Domokos-díjat **dr. Virágos Márta** tudományos főmunkatárs, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár ny. főigazgatója, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának egykori elnöke részére adományozta több

Mézes Miklós elmondja köszönő gondolatait a díj átvétele alkalmából

M. Csizmadia Gábor átveszi a Kosáry Domokos-díjat
Fotók: Balázs Gusztáv

Évtizeden át végzett kiemelkedő oktatói és tudományos munkája, a könyvtár- és információszolgáltatás, a könyvtárosképzés területén elért szakmai eredményei, az egész magyar könyvtárügyért, kiemelten az egyetemi könyvtárakért tett fáradozásai, példaértékű vezetői és közéleti tevékenysége elismeréseként a Kosáry Domokos-díj Kuratórium javaslatára.

Dr. Mézes Miklós elhangzott gondolatai a díj átvétele alkalmából

Életkorom miatt könyvtárunk egykori főigazgatójaként nem ismerhettem Kosáry Domokost, de nyomon követhettem tevékenységét az MTA elnökeként egy rendkívül nehéz időszakban, a rendszer-

változást követően. A könyvek és könyvtárak világa, szintén életkoromból adódóan, számomra természetes közeg, mert én még a Gutenberg galaxisban szocializálódtam. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem által sok éve alapított Bulletin of the Gödöllő University of Agricultural Science, majd annak jogutódja a Bulletin of the Szent István University szerkesztője voltam 23 éven keresztül, a folyóirat megszűnéséig. Az egyetemi Bulletin révén a könyvtár egyrészt számos cserekiadványhoz jutott, és nagy büszkeségünkre kiadványunk is ott lehetett a világ nagy egyetemei könyvtárának polcain. Folyóirat-szerkesztői feladatomban nagy segítségemre volt, hogy a tudományos újságírást még fiatalon elsajátíthattam az akkori Élet és Tudomány című folyóiratnak köszönhetően. Később a folyóirat-szerkesztés mellett az egyetem általános rektorhelyeteseként próbáltam segíteni a könyvtár fejlesztését, és olykor küzdeni annak fennmaradásáért. Egyetemi oktatóként a könyvtár jelentőségét próbáltam megértetni hallgatóimmal is, egy olyan világban, amelyben a nyomtatott könyvek és folyóiratok szerepe kiszorulóban van.

Minden iránt érdeklődő kutatóként szűkebb szakterületem mellett sokat olvastam a történelemmel foglalkozók munkáit is. Ennek során Kosáry Domokos nevével is gyakran találkoztam, akinek tanulmányai és könyvei – szerzőjük mellőzöttsége ellenére – ismertek voltak.

Virágos Márta beszédét tartja a díj átvétele alkalmából
Fotó: Balázs Gusztáv

Őszinte örömmel tölt el, és nagy megtiszteltetésnek tartom a Kosáry Domokos-díjat, amelyet talán azzal érdemeltem ki, hogy aktív életem során különböző funkciókban dolgoztam és dolgozom jelenleg is a tudományos könyv- és folyóirat-kiadásért, amellyel folyamatosan biztosítható nem csupán az ismeretek megőrzése, de a könyvtárak, így a Kosáry Domokos Könyvtár fennmaradása és folyamatos fejlődése is. Elismerésemért köszönettel tartozom jelenlegi és volt kollégáimnak, és különösen a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár dolgozóinak támogatásukért és a bizalomért.

Dr. Virágos Márta elhangzott gondolatai a díj átvétele alkalmából:

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Kosáry Domokos Kuratórium méltónak tartott a Kosáry Domokos-díjra. Egyben köszönetemet fejezem ki az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának a támogató előterjesztésért. Kosáry Domokos nevével történész hallgatóként találkoztam először, neves debreceni professzoraim, Rácz István, Orosz István nagy tisztelettel beszéltek kiváló bibliográfiájáról, melynek köteteit sűrűn tanulmányoztuk szemináriumra vagy vizsgára való felkészüléshez. Személyesen az MTA elnökeként debreceni előadásai alkalmával láthattam, hallhattam.

A magyar könyvtárügy háború utáni állapotával foglalkozó szakemberek többször is megfogalmazták a most Walleshausen Gyulától idézett általános igazságot: "Kosáry kiemelkedő tagja volt annak az eredeti hivatásából kiszorított csapatnak [...] akik – a diktatúra afféle tudós rabszolgáiként – a tudomány iránt elkötelezetten mentették, majd gyűjteményekké rendezték a nemzet pusztuló – kallódó szellemi kincseit, s közben megszervezték, s – a történelem fintoraként – magas szintre emelték a hazai könyvtárügyet." A Debreceni Egyetemen is több, nemzetközi hírnevű professzor esett áldozatul az akkori politikai viszonyoknak, így például Hankiss János irodalomtudós, vagy Ország László. A "kényszerpihenő" alatt Hankiss az Egyetemi Könyvtár zenei gyűjteményét hozta létre, Ország László pedig az Ország Sztár szerkesztését végezte.

Kosáry Domokos egyetemi könyvtárigazgatóként világosan felismerte, hogy az általa irányított intézménynek tudományos funkciói is vannak, egyértelműen megfogalmazta, hogy azok a szakemberek tudják hitelesen segíteni a kutatómunkát, akik maguk is képesek elmélyedni egy-egy szakterületben, és abban publikálni. Ez a felfogás érvényesül a Debreceni Egyetem Egyetemi Könyvtárában is hosszú évtizedek óta, és maradt az egyik legfontosabb alapértéke a könyvtárnak főigazgatóságom idején is. Fokozottan igaz ez az elv napjainkban, amikor a tudományos kutatások segítése, eredményeinek dokumentálása és hatásának rögzítése a felsőoktatási könyvtárak kiemelt feladatává lépett elő. Az open access, a repozitóriumok menedzselése és az átalakuló tudományos publikálási gyakorlat a könyvtárosoktól újfajta tudás és készségek meglétét követelik.

Ma is példaértékű Kosáry professzor úrban az egyetemes műveltség egyébiránt örök, és benne újra megtestesült eszménye. És az európai ember, aki olyan természetes módon tudott egyszerre európai lenni és magyar, hogy egyik sem kezdte ki benne a másikat. Mi több, tudta azt, hogy az európaiság is út magyarságunk jobb megismeréséhez. Kosáry Domokos életútjának több szakasza is örök tanulsággal szolgálhat: a jellemerővel párosuló igazi tehetség nem kallódhat, nem kallódik el, hanem nehezülő, nehezebb körülmények között is keresi és megtalálja az élet értelmét, a kiteljesedés lehetőségét.

Végezetül szeretném őszinte elismerésemet kifejezni az Egyetem és a Könyvtár előző és jelenlegi vezetésének, hogy ilyen elkötelezetten ápolják a kiváló tudós és tudománysszervező emlékét.

Dr. Virágos Márta bemutatása

Dr. Virágos Márta ny. főigazgató 1974-ben a KLTE Bölcsészettudományi Karán szerzett történelem-francia szakos középiskolai tanári oklevelet. 2018-tól a Debreceni Orvostudományi Egyetem Központi Kenézy Könyvtárának igazgatója, majd 2001. január 1-től az integrált Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának (DEENK) első főigazgatója nyugdíjazásáig.

1995-ben könyvtártudományi és informatikai tárgyú értekezésével PhD fokozatot, 1998-ban a KLTE Közgazdasági és Üzleti Tudományok Intézetében angol nyelvű magiszteri fokozatot szerzett.

Szakmai-tudományos munkájának fő területe a könyvtármenedzsment, a könyvtárépítéssel, a kutatás-és információmenedzsment. Nevéhez fűződik az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár egységes integrált hálózatának kiépítése, az egyetem Publikációs adatbázisának és Elektronikus Archívumának kifejlesztése. Kezdeményezésére és elnöklésével alakult meg a magyarországi felsőoktatási intézmények nyílt hozzáférésű repozitóriumának szövetsége, a HUNOR (HUNGarian Open Repositories). Főigazgatósága alatt a DEENK és az Egyetem számos pályázatában (OTKA, HEFOP, TIOP, TAMOP, TEMPUS, COAR, European Travel, OpenAIRE, HURO) közreműködött tagként, témavezetőként és koordinátorként. 2011-ben a DEENK az országban elsőként nyerte el a Minősített Könyvtár megtisztelő címet.

Szakértője a könyvtári informatika területének. 2002-től 2010-ig részt vett a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottság munkájában. 2006 és 2014 között az Informatikai és Könyvtári Szövetség alelnöke, 2004-től 2014-ig az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának elnöki tisztségét töltötte be. Mint a Magyar Rektori Konferencia Könyvtári Albizottságának elnöke aktívan képviselte a felsőoktatási könyvtárak érdekeit a felsőoktatási fejlesztésekben. 2014-ben felkérést kapott az Országos Könyvtári Kuratórium tagságára.

Több hazai és nemzetközi fórum tagjaként – EAHIL (European Association of Health Information Libraries), LIBER (Ligue de l'Association des Bibliothèques Européennes de Recherche), COAR (Coalition of Open Access Repositories) – végzett és végez elnökségi és könyvtártudományi tevékenységet.

A Debreceni Egyetem Informatikai Karán magyar és angol nyelven könyvtár és informatika tantárgyat oktat, speciálkollégiumot vezet. Az Informatikai Doktori iskolában témavezető. Számos hazai és külföldi szakmai fórumon, egyetemen tartott és tart előadást. A Tudományos és Műszaki Tájékoz-

tatás folyóiratnak hosszú éveken keresztül tanácsadója. Jelenleg két folyóirat, a Debreceni Szemle és a GERUNDIUM Egyetemtörténeti folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Számos hazai és nemzetközi konferencia szervezőbizottságának tagja és elnöke. Publikációs tevékenységét 1978-ban kezdte, azóta folyamatosan jelennek meg cikkei magyar és külföldi szaklapokban. Három önálló kötete jelent meg, mely a tudományos kutatás módszertanát, illetve a könyvtárépítés témáját öleli fel.

Legfontosabb elismerései: Kiváló Munkáért elismerés (1988), Könyvtárügyért kitüntetés (Informatikai és Könyvtári Szövetség, 2007), Szinyei József-díj (2008), Debreceni Egyetemért Emlékérem (2010), Pro Auditoribus Universitates Debreceniensis-díj (2011), Tankó Béla Különdíj (2012), Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozata (2015), Csúry István Emlékérem (2016).

Kosáry Domokos (1913–2007) az MTA rendes tagja és jeles, nagy tekintélyű elnöke, Széchenyi-nagydíjas történész, a hazai és a nemzetközi tudományos élet és közélet kiemelkedő személyisége. Mellőzöttségének időszakában Kosáry Domokos meghatározó egyénisége volt az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának, ahol 1952 októberétől 1957. őszi letartóztatásáig dolgozott. Előbb könyvtárosként, majd igazgatóként elévülhetetlen érdemei vannak a Központi Könyvtár létrehozásának szakmai megalapozásában a szakszerű állománygyarapítás, a bibliográfiai és tudományos tevékenység, a széles körű kiadványcsere megszervezése, a küldő kapcsolatok kiépítése révén. Az Agrártörténeti Munkabizottság, az *Agrártörténeti Szemle* és számos könyvtári kiadványsorozat elindítása, országos szakmai rendezvények kezdeményezése is nevéhez kötődik. Célul tűzte ki, hogy a közgyűjtemény „határozott arculatú, gödöllői székhelyű, valóban központi jellegű, tudományos színvonalú, olyan könyvtárrá fejlődjék, mely az egyetemen belül és a többi tudományos könyvtár sorában hiánytalanul be tudja tölteni az őt megillető helyet [...]” – kiemelés Kosáry Domokos 1955. szeptember 10-én kelt tájékoztatójából.

Kosáry Domokost 1995-ben a Gödöllői Agrártudományi Egyetem (a MATE jogelőd intézménye) díszpolgárrá fogadta. A tizenkét éve nevét viselő Könyvtár főbejáratánál található emléktáblán máig érvényes gondolata olvasható: „Az alkalom fel nem ismerésén, a tévedésen, a bizonytalanságon a legjobb szándék sem segít [...] A reális szem, a döntés és határozott cselekvés képessége viszont, akár kockázatvállalás, akár kompromisszum van soron, meg tudja sokszorozni az erőt.” - Kosáry Domokos, 1983.

Kosáry Domokos-díj

A Kosáry Domokos-díj zöld színű háttérrel 235x235 mm keretdobozban elhelyezett, egyoldalas, bronzból készült, 97 mm átmérőjű érem, mely Csikai Márta Munkácsy-díjas szobrász alkotása.

Koósne Török Erzsébet

ny. főigazgató,
a Kosáry Domokos-díj Kuratórium elnöke

Molnár Szilvia

könyvtárvezető /
Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár

Katona Adrienn,

a Kosáry Domokos-díj Kuratórium titkára